

Explication of the Dominants of Post-industrial Society in the Paradigmatic Transformation of Financial Analysis

Svitlana Zhukevych¹, Nataliia Zhuk²

Abstract. It has been determined that the evolution of socio-economic systems and the development of information technologies drive the transition to a post-industrial model of development, which акmyanizes the need to update the conceptual and methodological foundations of economic research. In this context, financial analysis requires reconsideration at the levels of theory, methodology, and organization, while the study of the factors shaping the modern paradigm becomes essential for the development of intellectual and analytical approaches. The key dominants of the post-industrial society have been outlined and their influence on the paradigmatic transformation of financial analysis has been substantiated. The significance of globalization, digitalization, information and intellectual resources, as well as the turbulence of the socio-economic environment for updating the conceptual, methodological, and organizational foundations of analysis has been examined. It has been established that the interaction of economic, technological, and social processes forms complex turbulence, which intensifies social inequality and акmyanizes the role of corporate social responsibility in ensuring stability. The impact of political instability and military conflicts on the financial and economic condition of states and enterprises has been analyzed, manifested in GDP decline, reduction of investment potential, and increased expenditures. It has been proven that the integration of these dominants forms a new paradigm of financial analysis focused on adaptability, predictive capacity, and the comprehensiveness of analytical approaches, contributing to strategic planning, the assessment of innovative and socio-economic efficiency of enterprises, and enhancing their resilience and competitiveness under conditions of global change and uncertainty. Prospects for further research are aimed at developing a new paradigm of financial analysis that integrates the factors of the post-industrial society and combines traditional approaches with digital transformation, Big Data, artificial intelligence, ESG factors, and behavioral aspects.

Keywords: financial analysis, paradigmatic transformation, post-industrial society, digitalization, information.

Received: 01 April 2026 | **Revised:** 03 April 2026 | **Accepted:** 21 April 2026 | **Published:** 19 August 2026

Suggested Citation:

Zhukevych, S. M., Zhuk, N. T. (2026). Explication of the Dominants of Post-Industrial Society in the Paradigmatic Transformation of Financial Analysis. *Herald of Economics*, 3, 143-155. DOI: 10.35774/visnyk2026.03.143.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹Svitlana Zhukevych, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6088-6232>.

E-mail: sveta_zyke@ukr.net.

²Nataliia Zhuk, Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3860-5489>.

E-mail: zhuk.natal@ukr.net.

Експлікація домінант постіндустріального суспільства в парадигмальній трансформації фінансового аналізу

Світлана Жукевич¹, Наталя Жук²

¹Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна.

²Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса, Україна.

Анотація. Визначено, що еволюція соціально-економічних систем і розвиток інформаційних технологій зумовлюють перехід до постіндустріальної моделі розвитку, що актуалізує оновлення концептуальних і методологічних засад економічних досліджень. У цьому контексті фінансовий аналіз потребує переосмислення на рівнях теорії, методології та організації, а вивчення чинників сучасної парадигми набуває важливості для розвитку інтелектуально-аналітичних підходів. Окреслено ключові домінанти постіндустріального суспільства та обґрунтовано їхній вплив на парадигмальну трансформацію фінансового аналізу. Проаналізовано значення глобалізації, цифровізації, інформаційних та інтелектуальних ресурсів, турбулентності соціально-економічного середовища для оновлення концептуальних, методологічних та організаційних засад аналізу. З'ясовано, що взаємодія економічних, технологічних і соціальних процесів формує комплексну турбулентність, яка посилює соціальну нерівність та актуалізує роль корпоративної соціальної відповідальності у забезпеченні стабільності. Проаналізовано вплив політичної нестабільності та воєнних конфліктів на фінансово-економічний стан держав і підприємств, що проявляється у скороченні ВВП, інвестиційного потенціалу та зростанні витрат. Доведено, що інтеграція цих домінант формує нову парадигму фінансового аналізу, орієнтовану на адаптивність, прогностичність і комплексність аналітичних підходів, сприяє стратегічному плануванню, оцінці інноваційної та соціально-економічної ефективності підприємств, підвищуючи їхню стійкість і конкурентоспроможність в умовах глобальних змін та невизначеності. Перспективи подальших досліджень спрямовані на формування нової парадигми фінансового аналізу, що інтегрує чинники постіндустріального суспільства та поєднує традиційні підходи з цифровою трансформацією, Big Data, штучним інтелектом, ESG-факторами та поведінковими аспектами.

Ключові слова: фінансовий аналіз, парадигмальна трансформація, постіндустріальне суспільство, цифровізація, інформація.

Постановка проблеми. Еволюція соціально-економічних систем, а також технологічні, економічні й соціально-політичні зміни та розвиток інформаційних технологій свідчать про перехід до постіндустріальної моделі розвитку. У цих умовах актуалізується потреба в оновленні концептуальних і методологічних засад економічних досліджень, що підтверджується напрацюваннями вітчизняних і зарубіжних науковців, мейнстрим яких полягає у переосмисленні філософії соціально-економічного розвитку на макро- та мікрорівнях у «контексті новітніх цивілізаційних, геополітичних, геоekonomічних, технологічних і соціогуманітарних трансформацій» [1, с. 7].

Фінансовий аналіз не є винятком: його концептуальні засади потребують перегляду на рівнях теорії, методології та організації, а дослідження чинників, що визначають домінанти сучасної парадигми, набуває особливої наукової й практичної значущості для розвитку інтелектуально-аналітичних підходів, що обґрунтовує актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти сутності, ідентифікації характеристик та систематизації чинників постіндустріального суспільства розглядалися як у працях зарубіжних вчених, зокрема Д. Белл [2], А. Фішер [3], С. Кларк [4], М. Кастельс [5], А. Бард та Й. Содерквіст (Netocracy) [6], Г. Джейкобс [7], Е. Тоффлер [8], Ф. Махлуп, Й. Масуда, так і в дослідженнях українських науковців, серед яких В. Воронкова [9], Л. Збаразська [1], С. Степаненко та Л. Яковенко [10], А. Хлебникова [11], Т. Тесленко [12], М. Максименюк і В. Нікітенко [13] та ін.

Дослідники приділяють увагу трансформації економічних систем, розвитку інформаційної економіки та формуванню суспільства знань. Особливо підкреслюється потреба адаптації теоретичних і методологічних підходів до національних особливостей, соціально-економічних трансформацій та впливу глобалізаційних процесів. Це формує підґрунтя для подальшого

розвитку концептуальних засад дослідження постіндустріального суспільства та його впливу на парадигмальну трансформацію фінансового аналізу.

Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері фінансового аналізу (О. Базилінська, Л. Білик, В. Івахненко, І. Лазаришина, Л. Лахтіонова, Є. Мних, Г. Норд, Ю. Тютюнник, Й. Цал-Цалко, А. Шеремет, Д. Фостер, Е. Хелферт, І. Шерр та ін.) [14–17], низка проблемних аспектів, зумовлених трансформаціями сучасного постіндустріального суспільства та необхідністю їх адаптації до новітніх економічних і соціально-технологічних викликів, залишається недостатньо висвітленою. Зокрема, у наукових працях недостатньо системно досліджено вплив чинників постіндустріального суспільства на формування змісту, напрямів і методологічних засад сучасної парадигми фінансового аналізу, що безпосередньо детермінує його трансформацію та розвиток як аналітичної дисципліни.

Водночас сучасні виклики постіндустріального розвитку зумовлюють необхідність переосмислення теоретико-методологічних засад фінансового аналізу шляхом критичного перегляду традиційних підходів та інтеграції нових концептуальних положень, що враховують динамічність, невизначеність і багатовимірність сучасного соціально-економічного середовища. У цьому контексті особливої актуальності набуває експлікація домінант постіндустріального суспільства, які визначають напрями парадигмальної трансформації фінансового аналізу та обґрунтовують наукову доцільність і практичну значущість цього дослідження.

Метою дослідження є експлікація домінант постіндустріального суспільства та обґрунтування їхнього впливу на парадигмальну трансформацію фінансового аналізу, а також визначення напрямів удосконалення його теоретико-методологічних засад в умовах сучасних змін.

Виклад основного матеріалу. Теорія постіндустріального суспільства сформувалася в межах низки концептуальних підходів, зокрема: «інформаційного суспільства» (І. Масуда), «цивілізації третьої хвилі» (О. Тоффлер), «мережевого суспільства» (М. Кастельс), «постіндустріального суспільства» (Г. Кан, В. Іноземцев), «суспільства постмодерну» (А. Етціоні), «суспільства радикалізованого високого модерну» (Е. Гідденс), «посткапіталістичного суспільства» (П. Дракер, Р. Дарендорф), «постцивілізаційного суспільства» (К. Боулдінг), «постісторичного суспільства» (Р. Сейденберг) та інші.

Зазначені доктрини доцільно розглядати як окремі напрями єдиної теорії постіндустріального суспільства, що ґрунтуються на спільній методологічній основі та спрямовані на осмислення сучасної соціально-економічної реальності. Виокремлення характеристик інформаційного суспільства сприяло формуванню футурологічних концепцій, які з часом еволюціонували у цілісну соціальну метатеорію постіндустріального розвитку, інтегровану в західну соціологічну традицію [10, с. 9].

Основним методологічним принципом теорії постіндустріального суспільства є аналіз соціально-економічного розвитку крізь призму зростання продуктивних сил і технологічної організації виробництва, що дає змогу періодизувати розвиток соціуму та оцінювати рівень розвитку країн за секторним підходом із виокремленням первинного, вторинного та третинного секторів економіки (А. G. Fisher, C. Clark) [3; 4].

Зміна співвідношення економічних секторів визначає стадії суспільно-економічного розвитку. У доіндустріальному суспільстві домінували сільське господарство та добувна діяльність, що зумовлювало обмежений, переважно обліково-контрольний характер аналізу. Індустріальна стадія (XVIII–XIX ст.) супроводжувалася розвитком машинного виробництва та зростанням потреби в аналітичному забезпеченні управління ресурсами, витратами та ефективністю. З 1960-х років формується постіндустріальне суспільство, зумовлене науково-технічною революцією та розвитком інформаційних технологій, що сприяло автоматизації, зниженню

частки фізичної праці та домінуванню сфери послуг. За концепцією Д. Белла, його ключовими рисами є зростання ролі знань, інформації та професійної компетентності, а рівень розвитку оцінюється через якість послуг [2, с. 171].

Трансформація домінантних секторів економіки та соціально-економічних систем, ускладнюючи інформаційне середовище та підвищуючи роль знань і технологій, визначає розвиток аналітичних підходів, інструментів та фінансового аналізу (табл. 1).

Попри те, що дослідження інформаційної економіки як наукової концепції розпочалися понад півстоліття тому, її визнання як нової економічної парадигми відбулося у 2001 р. з присудженням Нобелівської премії Дж. Акерлофу, М. Спенсу та Дж. Стигліцу за дослідження ринків з асиметричною інформацією, що виявило розрив між інформаційним розвитком суспільства та індустріально орієнтованою економічною теорією.

Таблиця 1

Еволюція суспільно-економічних секторів та трансформація фінансового аналізу

Тип суспільства Хронологія	Основний сектор економіки	Характерні риси та зміни	Вплив на фінансовий аналіз
Доіндустріальне (аграрне) до XVIII ст.	Первинний сектор: сільське господарство, гірнична справа, рибальство	Низька продуктивність праці, ручна праця, використання природної енергії; економічні відносини архаїчні; переважання натурального господарства	Фінансовий аналіз носить формальний характер, базується на обліку ресурсів і натуральних продуктів; обмежена інформаційна база
Індустріальне XVIII – кінець XX ст.	Вторинний сектор: промисловість	Масове машинне виробництво, індустріалізація, технічний прогрес, урбанізація; працівник – «придаток до машини»; домінує промисловість	Аналітична увага до ефективності виробництва, рентабельності підприємств, капіталовкладень у техніку та машини
Постіндустріальне кінець XX ст. – сучасність	Третинний сектор: послуги, інформаційна економіка	Пріоритет інформації, знань та людського капіталу; зростання сфери послуг; інтелектуалізація праці; розвиток ІТ і автоматизації; креативність та інновації визначають економічний успіх	Розширюються функції фінансового аналізу: стратегічна, інформаційна, прогностична; оцінка інтелектуального капіталу, R&D, інвестицій у знання та інновації

Джерело: розроблено авторами.

Попри те, що дослідження інформаційної економіки як наукової концепції розпочалися понад півстоліття тому, її визнання як нової економічної парадигми відбулося у 2001 р. з присудженням Нобелівської премії Дж. Акерлофу, М. Спенсу та Дж. Стигліцу за дослідження ринків з асиметричною інформацією, що виявило розрив між інформаційним розвитком суспільства та індустріально орієнтованою економічною теорією. Теорія ринкових сигналів М. Спенса підкреслює цінність інформації, вплив рівня поінформованості агентів на ефективність ринків та ризики асиметрії, які викривлюють стимули й управлінські рішення. Для фінансового аналізу це означає пріоритет достовірності та релевантності даних, необхідність врахування інформаційних дисбалансів і використання ринкових сигналів для підвищення точності оцінок, прогнозування та зменшення ризику неефективних рішень.

Аналогічні виклики простежуються в контексті вітчизняної обліково-аналітичної школи, де, попри широке використання поняття «постіндустріальне суспільство» в наукових дослідженнях і практиці, воно часто залишається маловідомим або «викликає гостре несприйняття і відкидається обліковцями, оскільки ці проблеми їх не стосуються» [18, с. 36]. Це підкреслює

необхідність адаптації фінансового аналізу до сучасних інформаційних і постіндустріальних реалій, оновлення його теоретичних основ із розширенням предметного поля, об'єкта, завдань та методологічних засад для ефективної інтеграції інтелектуальних, інформаційних і цифрових компонентів у аналітичну практику.

Техніко-технологічний прогрес підкреслює стратегічну роль людського інтелекту та досвіду, виокремлюючи інформацію як ключовий ресурс, значущість якого перевищує матеріальні та фінансові чинники. Ф. Махлуп (1962) виокремив сектор «виробництва та поширення знань», а М. Порат (1977) запропонував поняття «інформаційної економіки». Концепція інформаційного суспільства, розроблена Ф. Махлупом, Т. Умесао та іншими дослідниками (Х. Кібрідж, Д. Лайон, Й. Масуді, М. Порат), розглядає інформаційно-технологічні основи модерного суспільства, де інформація та канали її поширення підпорядковані ринковій логіці (П. Друкер, Г. Шиллер).

Інформація стає ключовим детермінантом інноваційності, конкурентоспроможності та ефективності, впливаючи на всі сфери життя та модернізуючи фінансовий аналіз, який інтегрує ринкові, соціальні та технологічні дані. Наприкінці ХХ ст. теорія інформаційного суспільства доповнюється концепцією «мережевого суспільства», що підкреслює горизонтальні зв'язки, комунікації та інформаційні потоки (С. Берковіц, Б. Веллман, С. Вассерман, П. Марсден, Д. Ноук, Л. Фрімен) [9]. Локальні мережі змінюють просторово-часову організацію соціальних процесів, формуючи нові форми взаємодії та самоорганізовані комунікаційні системи (У. Матурана), а мережеві дослідження створюють методологічну базу для міждисциплінарного аналізу.

М. Кастельс у трилогії «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура» (1996–1998) визначив суспільство мережевих структур як системоутворювальне, де «влада структури сильніша за структуру влади» [5]. Він вводить поняття «інформаціоналізму» – формування нових комунікаційних зв'язків і потоків у всіх сферах життя, що створює основу сучасної інформаційно-комунікаційної парадигми. Це визначає нову логіку фінансово-економічних систем, де аналітика спирається на інтеграцію даних, мережеву взаємодію та нелінійні зв'язки, сприяючи комплексним підходам у фінансовому аналізі та стратегічному управлінні.

У вітчизняному дискурсі використовується поняття «інформаціологічне суспільство», що підкреслює цивілізаційний характер змін, де інформація в цифровому форматі формує інформаційно-комунікаційну парадигму соціуму [10; 11].

Наступною детермінантою постіндустріального суспільства є пріоритет інтелектуальної діяльності, знань і досвіду, що зумовило появу концепцій «суспільства знань» (knowledge society), «інтелектуальної економіки» та «економіки знань», які висвітлено в працях Д. Куа, Р. Кроуфорда, Т. Сакаї, Дж. Ходжсона та інших. Е. Тоффлер у працях «Future Shock» (1970) і «The Third Wave» (1980) обґрунтовує формування «суперіндустріальної цивілізації», для якої визначальними стають технологічні зрушення, соціальні трансформації та глобальні виклики, подолання яких неможливе без розвитку знань як ключового чинника інноваційної економіки [8]. Концепцію доповнює І. Масуді («Гіпотеза про генезис Homo intelligens», 1981), що підкреслює зростання ролі когнітивних і креативних здібностей людини як продуктивної сили.

Формується нова соціальна верства – нетократи¹, ключовим ресурсом яких є здатність формувати соціальні зв'язки та контролювати інформаційні потоки. У цьому контексті «вузол інформаційної мережі» постає як осередок концентрації знань і соціально-економічного впливу [6]. Інтелект і знання набувають не лише індивідуального, а й системно-мережевого виміру, трансформуючи механізми створення вартості та соціальної стратифікації. Інформація

¹Нетократія (англ. netocracy) – нова форма управління суспільством, в рамках якої основною цінністю є не матеріальні предмети (гроші, нерухомість тощо), а інформація. Повноцінний доступ до достовірної інформації і маніпуляції з нею забезпечують владу над рештою учасників соціуму (суспільства, країни, держави).

та знання стають основою самореалізації, а їхня цінність зростає зі збільшенням кількості користувачів, тоді як прибуток дедалі частіше набуває вторинного значення.

За таких умов наука орієнтується не лише на істинність, а й на соціальну релевантність знань, посилюючи людиноцентричні та ціннісні орієнтири досліджень. Це безпосередньо впливає на трансформацію фінансового аналізу, який відходить від суто інструментального вимірювання результатів і переходить до оцінювання соціально-економічної корисності, сталості та довгострокової вартості розвитку.

Концепт смартсуспільства, заснований на розумних технологіях, інтелектуальних інноваціях і цифрових рішеннях, забезпечує адаптивність, саморозвиток та ефективне досягнення цілей [19]. Стратегічні орієнтири цифровізації та інноваційного розвитку закріплені у програмі «Європа-2020» (Smart Growth), що передбачає економіку знань, сталий розвиток, ефективне використання ресурсів, інклюзивне зростання та підвищення зайнятості [13]. Смартрозвиток формує нову парадигму фінансового аналізу, де цифрові технології, інтеграція інтелектуальних і інноваційних підходів, автоматизація, Big Data, штучний інтелект і хмарні сервіси дають змогу ефективно збирати й обробляти великі обсяги інформації, підвищують швидкість і точність прогнозів, роблячи фінансовий аналіз оперативним, прогностично спрямованим та інтелектуально орієнтованим інструментом управління.

Окрім базових характеристик постіндустріального суспільства, визначального значення набувають процеси глобалізації та космополітизації, які формують мультикультурний економічний простір, розширюють ринкові можливості та водночас зумовлюють зростання потреби в узгодженій глобальній координації управління. Інтенсифікація економічної інтеграції та дифузія інновацій детермінують становлення постіндустріального технологічного укладу, орієнтованого на підвищення конкурентоспроможності, інноваційності та цифрової мобільності економічних систем.

За таких умов фінансовий аналіз трансформується через інтеграцію з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує підвищення прозорості, порівнянності та релевантності фінансової інформації, а також зумовлює необхідність урахування глобальних економічних і ринкових детермінант. Унаслідок цього він набуває виразного глобального виміру: аналітичний простір розширюється до транснаціонального рівня, а методологічний інструментарій адаптується до високої динамічності технологічних змін і зростання системних ризиків.

Водночас суттєво актуалізується роль ESG-факторів як інтегральних індикаторів сталого розвитку, що інституціоналізуються через міжнародні ініціативи відповідального інвестування, гармонізацію нефінансової звітності (GRI, SASB, IFRS Sustainability) та імплементацію підходів до врахування нефінансових ризиків у системі стратегічного управління.

Ключовими детермінантами постіндустріальних трансформацій є зростання нестабільності, нелінійності та мінливості соціально-економічних процесів, що супроводжується частими фінансовими, соціальними та політичними кризами. Постіндустріальна економіка функціонує в умовах високої взаємозалежності ринків, швидкого руху капіталів, глобальних інформаційних потоків і технологічних змін, через що навіть локальні збої можуть швидко перетворюватися на системні ризики. Нелінійність проявляється у втраті пропорційності між причинами та наслідками, а мінливість зовнішнього середовища посилюється технологічними інноваціями, фінансовою глобалізацією, геополітичними конфліктами та зміною інституційних правил.

Спроби описати такі швидкі зміни світу зробили економісти, філософи та футурологи [20; 21]. У першій половині XX ст. середовище характеризувалося як SPOD – steady (стійкий), predictable (передбачуваний), ordinary (простий), definite (визначений), що відображало відносно стабільну індустріальну економіку з передбачуваними процесами. Згодом, приблизно

сорок років тому, для опису більш мінливого та складного середовища було введено термін VUCA: volatility (нестабільність), uncertainty (невпевненість), complexity (складність), ambiguity (двозначність), який почав відображати нові виклики постіндустріальної епохи. З початком пандемії та загостренням глобальних викликів з 2020 р. світ став BANI: brittle (крихкий), anxious (тривожний), nonlinear (нелінійний), incomprehensible (незрозумілий) – концепт запропонував Джеймс Кашіо у роботі «Перед обличчям епохи хаосу» [22; 23].

Зазначені характеристики формують комплексну турбулентність, де економічні, технологічні та соціальні процеси взаємопов'язані. У соціальній сфері посилюється нерівність доходів і зростають очікування громад щодо соціального захисту, що підвищує роль корпоративної соціальної відповідальності (CSR) як стратегічного інструменту управління ризиками, формування іміджу та підтримки стабільності. Фінансовий аналіз у таких умовах має інтегрувати соціальні фактори, прогнозувати наслідки економічних рішень і забезпечувати баланс між ефективністю та соціальною відповідальністю.

Політична нестабільність, зокрема війни, конфлікти та геополітична напруженість (повномасштабна війна в Україні, Ірані, Близькому Сході), негативно впливає на фінансово-економічний стан держави й підприємств: руйнуються інфраструктура та виробничі потужності, падає ВВП, скорочується інвестиційна та трудова база, зростають витрати на оборону й соціальну підтримку. Одночасно підвищується фінансовий ризик через валютну та інфляційну нестабільність, порушення ланцюгів постачання та скорочення платоспроможного попиту.

В умовах війни відбуваються кризові процеси для держави та бізнесу. Це чітко простежується у вітчизняних умовах [24]. Зокрема, у 2022 р. різко знизилося ВВП України, яке поступово змінюється відновленням: у 2023 р. зростання становило 5,5%, проте в 2024 р. темпи сповільнилися до 2,9% через безпекові ризики, проблеми з енергопостачанням та наслідки обстрілів, а у 2025 р. відзначається лише незначне зростання. Економісти прогнозують подальше уповільнення ВВП до близько 2% у 2026–2027 рр., що свідчить про тривалий процес повернення до довосного рівня економічної активності (рис.1, табл. 2) [24]. Війна та невизначеність гальмують економіку, посилюючи дефіцит робочої сили та ризики для бізнесу, водночас підтримку зростанню надають споживчий попит, державні витрати на оборону й відбудову, а також врожаї та розвиток суміжних секторів.

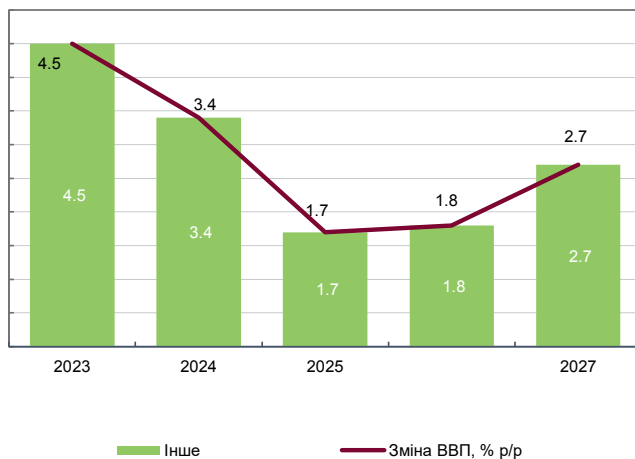

Рис. 1. Зміна реального ВВП, 2023 -прогноз 2027рр.

Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Таблиця 2

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2025 рр. (млн. грн.)

Рік	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах попереднього року)	Різниця (реальний до номінальний)	
2012	1408889	1304064	-104825	-7.4%
2013	1454931	1410609	-44322	-3.0%
2014	1566728	1365123	-201605	-12.9%
2015	1979458	1430290	-549168	-27.7%
2016	2383182	2034430	-348752	-14.6%
2017	2982920	2445587	-537333	-18.0%
2018	3558706	3083409	-475297	-13.4%
2019	3974564	3675728	-298836	-7.5%
2020	4194102	3818456	-375646	-9.0%
2021	5459574	4363582	-1095992	-20.1%
2022	5191028	3865780	-1325248	-25.5%
2023	6537825	5518062	-1019763	-15.6%
2024	7658659	6821088	-837571	-10.9%
2023	6537825	5518062	-1019763	-15.6%
2024	7658659	6821088	-837571	-10.9%

Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Унаслідок війни суттєво погіршується фінансовий стан вітчизняної економіки через руйнування енергетичної та логістичної інфраструктури, дефіцит робочої сили та перебої з енергопостачанням, що стримує виробництво й підвищує собівартість продукції (рис. 2).

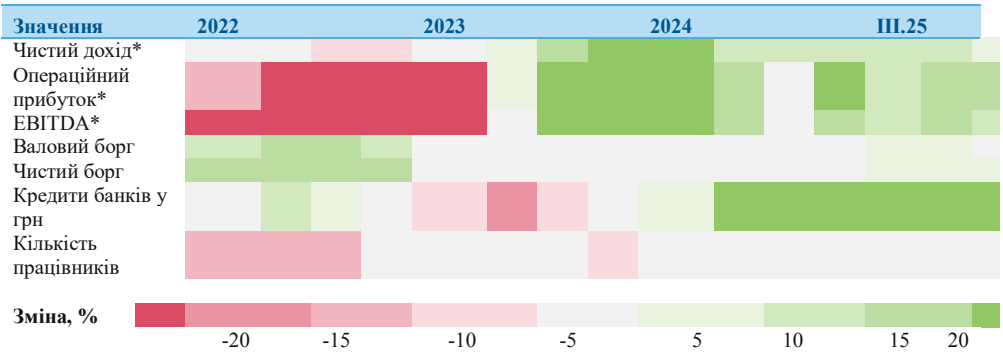

Рис. 2. Теплова карта діяльності компаній реального сектору, зміна р/р

Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Попри збільшення доходів підприємств приблизно на 10% у річному вимірі, переважно за рахунок цінових факторів, операційний прибуток збільшувався повільніше, оскільки операційні витрати, зокрема на оплату праці та забезпечення безперебійної роботи, випереджали темпи зростання виручки (рис. 3, табл. 3).

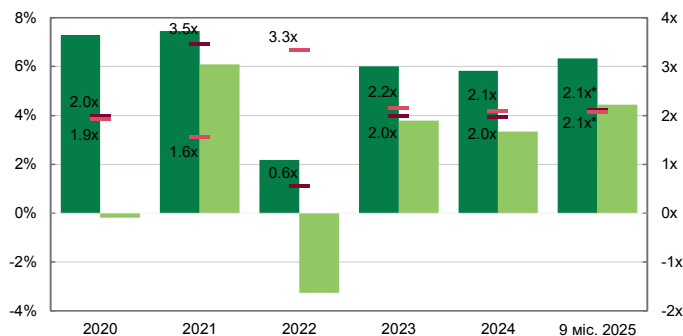

Рис. 3. Прибутковість і боргове навантаження компаній реального сектору.
Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Таблиця 3

Прибутковість і боргове навантаження компаній реального сектору

Роки	Операційна рентабельність	Чиста рентабельність	Операційний прибуток / Фінансові витрати(п.ш.)	Валовий борг / EBITDA (п. ш.)
2020	7,3%	-0,2%	2,0	1,9
2021	7,5%	6,1%	3,5	1,6
2022	2,2%	-3,3%	0,6	3,3
2023	6,0%	3,8%	2,0	2,2
2024	5,8%	3,3%	2,0	2,1
9 міс. 2025	6,3%	4,4%	2,1	2,1

Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Війна спричинила регіональну дивергенцію фінансових результатів бізнесу: зростання концентрується у тилкових регіонах, водночас прифронтові області зазнають глибокої економічної деградації. Це підтверджує посилення територіальної нерівності та підвищення регіональних фінансових ризиків, що має враховуватися у державній політиці відновлення та у фінансовому аналізі підприємств (рис. 4).

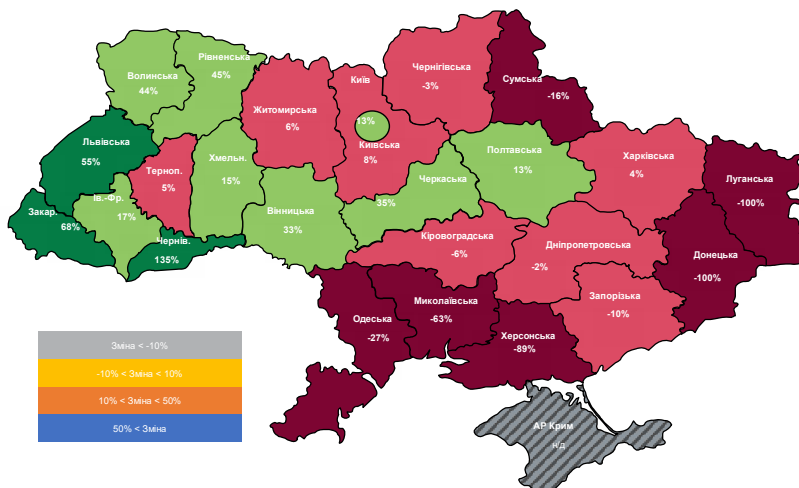

Рис. 4. Динаміка середнього операційного прибутку однієї компанії, 2024-2025 рр.
Джерело: розроблено авторами на основі [24].

Політична нестабільність провокує фінансові кризи та соціальні дисбаланси, формуючи фрагментарний і турбулентний характер економічного розвитку. Забезпечення фінансової стійкості потребує переходу від лінійних моделей до адаптивних, ризик-орієнтованих і системних підходів, інтеграції соціально-економічних та політичних чинників у фінансовий аналіз і стратегічне управління.

Макроекономічні та соціально-технологічні трансформації постіндустріального суспільства впливають на виробничі процеси підприємств, структуру витрат, джерела доходів і характер ризиків. Постіндустріальна модель розвитку зумовлює трансформацію бізнес-процесів і принципів функціонування, а здатність компаній зберігати конкурентоспроможність дедалі більше залежить від адаптації до нових моделей споживання, що робить виробничі системи відкритими, нелінійними та складними. У цьому контексті фінансовий аналіз набуває ключової ролі як інтелектуально-аналітичний інструмент управління, здатний враховувати характеристики постіндустріальних трансформацій на всіх рівнях господарської діяльності.

Розгляд ключових характеристик постіндустріальної економіки дозволяє ідентифікувати напрями трансформації аналітичних підходів, методів збору та обробки даних, а також уточнити застосування фінансового аналізу у контексті прогнозування, управління ризиками та стратегічного планування (табл. 4).

Таблиця 4

Постіндустріальні чинники та їхній вплив на фінансовий аналіз

Постіндустріальні чинники / характеристики	Вплив на фінансовий аналіз	Застосування у фінансовому аналізі
Інформаційна економіка та знання як ресурс	Збільшення значущості якісної, релевантної та достовірної інформації.	Врахування нефінансових даних, аналітика R&D та інтелектуального капіталу.
Інтелектуалізація праці та креативність	Перехід від традиційного обліку до оцінювання цінності знань і компетенцій.	Оцінка ефективності людського капіталу, стратегічних інноваційних проєктів.
Смарттехнології та цифровізація	Автоматизація збору, обробки та прогнозування даних.	Використання Big Data, штучного інтелекту, хмарних сервісів для швидкого та точного аналізу.
Глобалізація та мультикультурний простір	Розширення простору аналітичного дослідження до транснаціональних даних.	Аналіз міжнародних фінансових потоків, адаптація до глобальних стандартів (IFRS, ESG).
Нестабільність, турбулентність, кризовість (VUCA/BANI)	Зростання ризиків, невизначеності та нелінійності фінансових результатів.	Використання адаптивних і ризик-орієнтованих моделей прогнозування та оцінки ризиків.
Соціальна та політична нестабільність	Підвищення впливу зовнішніх факторів на фінансові показники.	Інтеграція соціальних, політичних і регіональних чинників у фінансові оцінки та прогнозування.
ESG-фактори та корпоративна соціальна відповідальність	Розширення критеріїв оцінювання діяльності підприємств.	Включення екологічних, соціальних та управлінських показників у фінансовий аналіз.
Інформаційні мережі та комунікаційна інтеграція	Зростання значущості взаємодії між суб'єктами та потоками даних.	Мережевий аналіз, оцінювання синергії бізнес-партнерів, прогнозування впливу комунікацій на фінансові результати.

Джерело: розроблено авторами.

Окреслені постіндустріальні чинники – глобалізація, цифровізація, інформаційні та інтелектуальні ресурси, турбулентність соціально-економічного середовища безпосередньо впливають на формування нової парадигми фінансового аналізу, яка передбачає його

трансформацію з традиційної обліково-контрольної аналітики у комплексний аналітичний механізм, здатний забезпечувати точне прогнозування, стратегічне планування та підтримку стійкості підприємств у глобалізованому та динамічному середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Еволюція фінансового аналізу тісно пов'язана з трансформаціями суспільно-економічних систем, що відбуваються під впливом технологічного прогресу, глобалізації та інформаційної революції. У постіндустріальному та смартсуспільстві ключовими детермінантами економічного розвитку є інформація, знання, інтелектуальний капітал та інноваційні технології. Це зумовлює перехід фінансового аналізу від суто обліково-контрольного інструменту до комплексної інтелектуально-аналітичної системи, здатної оцінювати інноваційну, соціально-економічну та стратегічну ефективність підприємств. Сучасні умови функціонування економіки характеризуються підвищеною турбулентністю, мінливістю, нелінійністю та глобальною взаємозалежністю ринків, що посилює фінансові ризики і вимагає від аналітичних систем інтеграції соціально-економічних, політичних та технологічних чинників. Дослідження показують, що політична нестабільність і війна спричиняють регіональну дивергенцію фінансових результатів підприємств, що зумовлює необхідність адаптивного, ризик-орієнтованого фінансового аналізу, який враховує локальні, національні та глобальні фактори ризику. У таких умовах важливими є соціальна відповідальність та інтеграція ESG-факторів у фінансове управління, що дозволяє поєднувати економічну ефективність із соціальною стійкістю та довгостроковою цінністю підприємств. Сучасний фінансовий аналіз вимагає використання цифрових технологій, автоматизації, Big Data та штучного інтелекту, що забезпечує оперативність, точність прогнозів та ухвалення стратегічних рішень у складних і динамічних умовах.

Відтак, формування новітньої парадигми фінансового аналізу зумовлене інтеграцією знань, інформаційно-комунікаційних технологій, соціальних і глобальних чинників, що трансформують його в інтелектуально-прогностичний інструмент управління, який може забезпечувати стабільність, конкурентоспроможність і стійкий розвиток підприємств у турбулентному середовищі. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення комплексної парадигми фінансового аналізу, яка поєднує традиційні підходи з сучасними інструментами цифрової трансформації, зокрема Big Data, штучного інтелекту, алгоритмічного аналізу, ESG-факторів, поведінкових і соціально-економічних детермінант.

Література

1. Збаразська Л. О. Сучасні парадигми та мегатренди промислового розвитку. Економіка промисловості. 2023. № 1 (101). С. 5–30. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.01.005>.
2. Bell D. Notes on the Post-Industrial Society. *The Public Interest*. 7. 1967. P.102–118.
3. Fisher A. G. Production, primary, secondary and tertiary. *Economic Record*, 1939. 15(1), 24–38.
4. Clark, C. The conditions of economic progress. London: MacMillan & Co. 1940.
5. Castells M., Fernandez-Ardevol M., Linchuan Qiu J., Sey A. Mobile communication and society: a global perspective. Cambridge: MIT Press. 2007. 331 p.
6. Bard A., Soderqvist J. Netocracy: The New Power Elite and Life after Capitalism. New Jersey: Pearson FT Press. 2002. 288 p.
7. Jacobs G., Swilling M., Winston P. Nagan, Gills B., Morgan J. Quest for a new paradigm in economics a synthesis of views of the new economics working group. *CADMUS* . Vol. 3. Issue 2, May 2017. URL: <http://www.cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue2/Reprint-Cadmus-V3-I2-New-Paradigm-Economics-GJacobsM Swilling-et al.pdf>.
8. Тофлер Алвін. Економічна енциклопедія: в трьох томах. Т. 3. Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.). Київ : Академія, 2002. С. 671–672.

9. Воронкова В. Г. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретикометодологічний контекст : моногр. Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2012. 262 с.
10. Степаненко С. В., Яковенко Л. І. Трансформація відносин власності в умовах формування постіндустріальної економіки: моногр. Полтава : Скайтек, 2009. 187 с.
11. Хлебникова А. Інформаційно-комунікативний розвиток соціуму як цивілізаційної парадигми ХХІ століття. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. № 68. С. 140–148. URL: https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/gvzdia_68_13.pdf.
12. Тесленко Т. В. Інформаційна (цифрова) економіка як чинник конкурентоспроможності в умовах адаптації до змін. *Humanities Studies*. 2021. Вип. 8 (85). DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2021-8-85-06>.
13. Максименюк М. Ю. Нікітенко В. О. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. праць. 66. 2016. С. 266–278.
14. Лазаришина І. Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: моногр. Рівне : НУВГП, 2005. 369 с.
15. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: моногр. Київ : Знання України, 2013. 1091 с.
16. Норд Г. Л. Економічний аналіз в системі управління фінансовою безпекою промислових підприємств : моногр. Житомир : Видавець О. О. Євенок. 2019. 392 с.
17. Helfert, Eric A. (2001). *Financial analysis tools and techniques: a guide for managers*, 10th ed., New York, McGraw- Hil.
18. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві: моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 392 с.
19. Воронкова В., Кивлюк О., Романенко Т., та ін. Концептуалізація smart-общества и smartтехнологий в контексте развития современной цивилизации. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos Taptautinė mokslinė-praktinė konferencija*. 2017. С. 249–257. URL: https://www.lsu.lt/wp-content/uploads/2018/01/moksliniu_str_leidiny_mokslas_ir_praktika_2017_07_03_1.pdf.
20. Стегостенко І. Нові виклики: прощай, світ VUCA, ласкаво просимо у світ BANI. URL: <https://mind.ua/openmind/20235173-novi-vikliki-proshchaj-svit-vuca-laskavo-prosimo-u-svit-bani>.
21. After VUCA, the transformation to a BANI world. URL: <https://ideasen.llorenteycuenca.com/2021/03/16/after-vuca-the-transformation-to-a-bani-world/>.
22. BANI World: What is it and Why We Need it? URL: <https://digitalleadership.com/blog/bani-world/>.
23. Управління бізнесом у світі хаосу. URL: <https://pgrow.com.ua/blog/vladimir-zaharchenko/upravlinnya-biznesom-u-sviti-haosu>.
24. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku>.

References

1. Zbarazska, L. O. (2023). Modern paradigms and megatrends of industrial development. *Ekonomika promyslovosti*, (1)101, 5–30. <http://doi.org/10.15407/econindustry.2023.01.005>. [in Ukrainian].
2. Bell, D. (1967). Notes on the post-industrial society. *The Public Interest*, 7, 102–118. [in English].
3. Fisher, A. G. (1939). Production, primary, secondary and tertiary. *Economic Record*, 15(1), 24–38. [in English].
4. Clark, C. (1940). *The conditions of economic progress*. London: MacMillan & Co. [in English].
5. Castells, M., Fernandez-Ardevol, M., Qiu, J. L., & Sey, A. (2007). *Mobile communication and society: A global perspective*. Cambridge: MIT Press. [in English].

-
6. Bard, A., & Soderqvist, J. (2002). *Netocracy: The new power elite and life after capitalism*. New Jersey: Pearson FT Press. [in English].
 7. Jacobs, G., Swilling, M., Winston, P., Nagan, G., Gills, B., & Morgan, J. (2017). Quest for a new paradigm in economics: A synthesis of views of the new economics working group. CADMUS, 3(2). URL: <http://www.cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol3issue2/Reprint-Cadmus-V3-I2-New-Paradigm-Economics-GJacobsMSwilling-et-al.pdf>. [in English].
 8. Tofler, A. (2002). Economic encyclopedia: In three volumes. Vol. 3. Kyiv: Vydavnychiy tsentr "Akademiia". P. 671–672. [in Ukrainian].
 9. Voronkova, V. H. (2012). Philosophy of modern society development: Theoretical-methodological context. Zaporizhzhia: RVV ZDIA. [in Ukrainian].
 10. Stepanenko, S. V., Yakovenko, L. I. (2009). Transformation of property relations in post-industrial economy. Poltava: Skytek. 187 p. [in Ukrainian].
 11. Khlebnikova, A. (2017). Information-communicative development of society as a civilization paradigm of the 21st century. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*, 68, 140–148. https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/gvzdia_68_13.pdf. [in Ukrainian].
 12. Teslenko, T. V. (2021). Information (digital) economy as a factor of competitiveness in adaptation to change. *Humanities Studies*, 8(85). <https://doi.org/10.26661/hst-2021-8-85-06>. [in Ukrainian].
 13. Maksymeniuk, M. Y., & Nikitenko, V. O. (2016). Information-communicative society as a type of complex social system and interaction. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, 66, 266–278. [in Ukrainian].
 14. Lazaryshyna, I. D. (2005). Economic analysis in Ukraine: History, methodology, practice. Rivne: NUVHP. 369 p. [in Ukrainian].
 15. Lakhtionova, L. A. (2013). Analysis of financial stability of business entities. Kyiv: Znannia Ukrainy. 1091 p. [in Ukrainian].
 16. Nord, H. L. (2019). Economic analysis in the system of financial security management of industrial enterprises. Zhytomyr: Vydavets O. O. Yevenok. 392 p. [in Ukrainian].
 17. Helfert, E. A. (2001). Financial analysis tools and techniques: A guide for managers (10th ed.). New York: McGraw-Hill. [in English].
 18. Semaniuk, V. Z. (2018). Information theory of accounting in post-industrial society. Ternopil: TNEU. 392 p. [in Ukrainian].
 19. Voronkova, V., Kivliuk, O., & Romanenko, T., et al. (2017). Conceptualization of smart society and smart technologies in the context of modern civilization development. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos*. P. 249–257. https://www.lsu.lt/wp-content/uploads/2018/01/moksliniu_str_leidiny_s_mokslas_ir_praktika_2017_07_03_1.pdf. [in Ukrainian].
 20. Stehostenko, I. (2023). New challenges: Farewell VUCA, welcome BANI. Mind.ua. <https://mind.ua/openmind/20235173-novi-vikliki-proshchaj-svit-vuca-laskavo-prosimo-u-svit-bani>. [in Ukrainian].
 21. After VUCA, the transformation to a BANI world. (2021). Llorente & Cuenca Ideas. <https://ideasen.llorenteycuenca.com/2021/03/16/after-vuca-the-transformation-to-a-bani-world/>. [in English].
 22. BANI World: What is it and why we need it? (n.d.). Digital Leadership. <https://digitalleadership.com/blog/bani-world/>. [in English].
 23. Zaharchenko, V. (n.d.). Business management in a world of chaos. PGrow. <https://pgrow.com.ua/blog/vladimir-zaharchenko/upravlinnya-biznesom-u-sviti-haosu>. [in Ukrainian].
 24. National Bank of Ukraine. (2025). Financial Stability Report. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku>. [in Ukrainian].